

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi vankeinhoitolaitoksen työtoiminnassa tuotettujen suoritteiden hinnoittelun perusteista annetun lain kumoamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan kumottavaksi laki vankeinhoitolaitoksen työtoiminnassa tuotettujen suoritteiden hinnoittelun perusteista. Hinnoittelun perusteet määritellään jatkossa oikeusministeriön päätöksellä valtion maksuperustelainsäädännön mukaisesti.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

PERUSTELUT

1. Nykytila

Rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain 3 luvun 5 §:n (128/95) mukaan vanki on velvollinen tekemään varsinaisena työaikana työtä tai osallistumaan koulutukseen tai muihin rangaistuslaitoksen järjestämään tai hyväksymään toimintaan. Vangin aikaisempi työvelvollisuus laajennettiin toukokuun alussa voimaan tulleella lainmuutoksella osallistumisvelvollisuudeksi. Lain 3 luvun 7 § mukaan vangille on mahdollisuuksien mukaan järjestettävä sellaista hänen taipumuksiaan vastaava työtä tai muuta toimintaa, joka on omiaan ylläpitämään ja kehittämään ammattitaitoa tai muuten edistämään hänen mahdollisuuksiaan tulla toimeen yhteiskunnassa. Työnteon ja muun toiminnan tavoitteena on parantaa vangin selviytymismahdollisuuksia vapautumisen jälkeen sekä vähentää haittoja, joita vankilassaolo muuten aiheuttaisi.

Päivittäin käy työssä runsas 50 % vangeista. Tärkeimmät työalat ovat teollisuus, rakennustoiminta, kiinteistöhoito, käsityöt, maatilatalous sekä taloustyöt. Viimeisten viidentoista vuoden aikana tuotantoon osallistuvien vankien määrä on pudonnut yli 50 %:lla. Sairaiden

sekä vaikeasti työllistettävien vankien osuus on vastaavasti kasvanut.

Tulojen perusteella tuotannon tärkeimmät työalat ovat puusepänteollisuus (11,7 mmk), metalliteollisuus (12,6 mmk), liikennemerkkiteollisuus (10 mmk) maatilatalous (6,8 mmk) sekä sahaus (5,8 mmk). Tuotannollisen työtoiminnan tuotteet kilpailevat markkinoilla muiden vastaavien tuotteiden kanssa. Tuloista yli puolet kertyy valtion laitoksilta ja kunnilta. Vankeinhoitolaitoksen tuotannollinen työ keskittyy avolaitoksiin, joissa vangeille maksetaan lähes käypää palkkaa.

Työtoiminnassa tuotettujen suoritteiden hinnoittelusta säädetään laissa vankeinhoitolaitoksen työtoiminnassa tuotettujen suoritteiden hinnoittelun perusteista (992/78) sekä sen nojalla annetussa asetuksessa (45/79).

Lain 1 §:n mukaan työtoimintaa on hoidettava siten, että vangeille voidaan järjestää hyödyllistä työtä ja että työtoiminnan käyttötulot kattavat ainakin käyttömenot.

Työtoiminnassa tuotetuista suoritteista peritään vallitsevaa hintatasoa vastaava hinta. Lain 2 §:n mukaan hinnan määrittämisen perusteena käytetään valmistusarvoa. Valmistusarvoon luetaan välittömät aine- ja tarvikekustannuk-

set, välittömät työkustannukset, korvaus vieraista palveluksista ja yleiskustannuslisä. Kyseisten kustannuserien laskeminen määritellään tarkemmin asetuksessa. Välittömiä työkustannuksia ovat suoritteiden tuottamiseen osallistuville vangeille maksettavat työrahat tai avolaitospalkat sosiaaliturvamaksuineen. Yleiskustannuslisään sisällytetään asianomaisen työpisteen työnjohtohenkilökunnan palkat sosiaaliturvamaksuineen sekä kaikki muut vastaavaan kustannuspaikkaan kohdistuvat kustannukset pääomakustannuksia lukuun ottamatta.

Lain 3 §:n nojalla oikeusministeriö voi erityisesti syystä vahvistaa suoritteiden hinnan valmistusarvoa pienemmäksi. Asetuksen mukaan hintaan on tällöin kuitenkin sisällytettävä välittömien aine- ja tarvikekustannusten ja vieraista palveluksista aiheutuvien korvausten määrät. Hintaan on sisällytettävä myös vähintään vangeille maksettavia työrahoja ja avolaitoksissa maksettuja palkkoja vastaavat määrät muun muassa vuokra- ja ylläpitokustannusten määrillä vähennettyinä. Vankeinhoitolaitoksen henkilökuntaan kuuluvalla saadaan myöntää 10 %:n alennus hänen omaan käyttöönsä tulevasta suoritteesta. Hinta ei kuitenkaan saa alittaa valmistusarvoa eikä sitä saa myöntää maataloustuotteille.

Suoritteiden valmistusarvo lasketaan ja hinta määrätään pääsääntöisesti asianomaisessa rangaistuslaitoksessa. Laskutuksesta säädetään tarkemmin asetuksessa.

Suoritteiden hinnoittelusta on annettu määräyksiä myös oikeusministeriön päätöksellä. Vankien koulutuksen ja muun toiminnan yhteydessä tuotettujen suoritteiden hinnoittelusta ei ole säännöksiä.

2. Ehdotetut muutokset

Valtion viranomaisten suoritteiden maksullisuuden ja suoritteista perittävien maksujen yleisistä perusteista säädetään valtion maksuperustelaissa (150/92) ja sen nojalla annetussa asetuksessa (211/92). Lain 8 §:n mukaan asianomainen ministeriö päättää, mitkä hallinnonalan viranomaisten suoritteet tai suoriteryhmittä ovat maksullisia. Muissa kuin lain 8 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa maksuja ja hinnoittelua koskeva toimivalta on asianomaisella viranomaisella. Suoritteet jaetaan julkisoikeudellisiin suoritteisiin, joista perittävän maksun suuruus määrätään suoritteiden omakustan-

nusarvon perusteella, sekä muihin maksullisiin suoritteisiin, jotka hinnoitellaan liiketaloudellisin perustein.

Uuden maksuperustelainsäädännön tultua voimaan laki vankeinhoitolaitoksen työtoiminnassa tuotettujen suoritteiden hinnoittelun perusteista on tarpeeton. Koska lain sisältö on lisäksi monilta osin vanhentunut, se ehdotetaan kumottavaksi. Vankeinhoitolaitoksen työtoiminnassa tuotettujen suoritteiden hinnoittelun perusteista annetun lain kumoamisen yhteydessä kumoutuu myös kyseisen lain nojalla annettu asetus.

Valtion maksuperustelain mukaan muiden kuin julkisoikeudellisten suoritteiden tuottamisen tavoitteena on liiketaloudellinen kannattavuus. Vangeille järjestettävissä toiminnoissa taloudellinen tulos ei kuitenkaan voi olla toiminnan yksinomainen tavoite. Muita huomioon otettavia tekijöitä ovat muun muassa vankien ammatillinen koulutus, kuntoutus, työelämään harjaantuminen sekä laitoksen järjestyksellisyys. Valtion maksuperusteasetuksen 1 §:n mukaan suoritteiden omakustannusarvoon luetaan suoritteiden tuottamisesta aiheutuvien erilliskustannusten lisäksi suoritteiden tuottamisen aiheuttama osuus hallinto-, toimitila- ja pääomakustannuksista sekä muista valtion viranomaisen yleiskustannuksista. Kun vangeille järjestettävässä toiminnassa tuotettu suorite hinnoitellaan maksuperusteasetuksen 1 §:n mukaisesti, toiminta ei ole liiketaloudellisesti kannattavaa. Tällaisia tilanteita varten valtion maksuperustelain 7 §:n mukaan liiketaloudellisin perustein hinnoiteltavan maksullisen toiminnan hintoja voidaan alentaa ottamalla valtion talousarvioon määräraha tätä varten. Määrärahan suuruus ja sen käyttötarkoitus on esitettävä päätösohjeissa. Valtion vuoden 1996 talousarvioesityksen momentin 12.25.50 perusteluiden mukaan työtoiminnan luonteesta johtuva alijäämä on 45 500 000 mk. Tämän alijäämän kattamiseen tullaan momentin 25.50.21 päätösohjeissa esittämään hintatukena määräraha vangeille järjestettävässä toiminnassa tuotettujen suoritteiden hintojen alentamiseen.

Näin varmistetaan edellytykset vankityön järjestämiselle myös tulevaisuudessa, vaikka työn taloudellinen tulos jääkin usein vähäiseksi. Näin mahdollistetaan myös myytävien tuotteiden valmistus ammatillisen kuntoutuksen ja koulutuksen yhteydessä.

Hinnoittelun perusteista annettaisiin tarkem-

pia määräyksiä oikeusministeriön päätöksellä valtion maksuperustelainsäädännön mukaisesti.

tettujen suoritteiden hinnoittelua on selvittänyt oikeusministeriön vankeinhoito-osaston asettama työryhmä. Hallituksen esitys on valmisteltu oikeusministeriössä virkatyönä.

3. Esityksen vaikutukset

Esityksellä ei ole organisatorisia tai taloudellisia vaikutuksia.

4. Asian valmistelu

Vankeinhoitolaitoksen työtoiminnassa tuo-

5. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

vankeinhoitolaitoksen työtoiminnassa tuotettujen suoritteiden hinnoittelun perusteista annetun lain kumoamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Tällä lailla kumotaan vankeinhoitolaitoksen työtoiminnassa tuotettujen suoritteiden hinnoittelun perusteista 15 päivänä joulukuuta 1978 annettu laki (992/78).

2 §

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 199 .

Helsingissä 17 päivänä marraskuuta 1995

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Oikeusministeri *Sauli Niinistö*

